

POSTANOWIENIE

Dnia 9 stycznia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Eugeniusz Wildowicz

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 9 stycznia 2014 r.
sprawy z wniosku **A. A. i A. N.**
o odszkodowanie i zadośćuczynienie
z powodu kasacji wniesionej pełnomocnika wnioskodawczyń
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 20 czerwca 2013 r., sygn. akt II AKa [...]
utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w S.
z dnia 27 lutego 2013 r., sygn. akt III Ko [...],

p o s t a n o w i ł

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną,**
- 2. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego obciążyć wnioskodawczynie w częściach na nich przypadających.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 27 lutego 2013 roku, sygn. akt III Ko [...], na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oddalił wniosek A. N., A. A., G. D. i D. N. o odszkodowanie i zadośćuczynienie za represje, jakich doznał Z. N. w związku z wykonaniem wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w P. z dnia 18 kwietnia 1950 r. w sprawie Sr [...].

Wyrokiem z dnia 20 czerwca 2013 roku, sygn. akt II AKa [...], Sąd Apelacyjny w [...], po rozpoznaniu apelacji wniesionych przez pełnomocników wnioskodawczyń A. A. i A. N. utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, uznając apelacje pełnomocników wnioskodawczyń za oczywiście bezzasadne.

Kasację od tego wyroku wniósł pełnomocnik wnioskodawczyń A. A. i A. N. zarzucając:

- 1) rażące naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:
 - art. 8 ust. 1 w zw. z art. 8 ust. 3 ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 552 § 4 k.p.k., poprzez uznanie, że wobec niewykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem o sygn. akt Sr [...] oraz niezaliczeniu stosowanego w tym postępowaniu tymczasowego aresztowania na poczet wykonanej kary – nie stanowi podstawy do zasądzenia na rzecz osoby represjonowanej odszkodowania i zadośćuczynienia, podczas gdy do przepisów wskazanej ustawy, stanowiącej *lex specialis* do przepisów k.p.k., odpowiednie zastosowanie mają przepisy znajdujące się w rozdziale 58 k.p.k. z wyłączeniem art. 555 wskazanego przepisu, w związku z czym, w niniejszym przypadku zastosowanie będzie miał art. 552 § 4 k.p.k., będący przepisem proceduralnym i stanowiącym, że odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje również w przypadku niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania, co miało miejsce w niniejszej sprawie; ponadto, jako że wyrok z dnia 18.05.1950 r. został wykonany w zakresie kar dodatkowych - zaistniała przesłanka zasądzenia żądanego przez wnioskodawczynię odszkodowania i zadośćuczynienia,
 - art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. poprzez naruszenie granic swobodnej oceny dowodów, skutkującej uznaniem, że szkoda po stronie Z. N., powstała z tytułu trwałego uszczerbku na zdrowiu, utraty dochodów z pracy zarobkowej z powodu utrzymującej się niezdolności do pracy, utraconych korzyści w postaci możliwości zaliczenia do emerytury okresu zatrudnienia, utraty praw do dziedziczenia majątku i gospodarstwa rolnego po zmarłym

ojcu oraz krzywda związana z pozbawieniem wolności - powstała jedynie na skutek wykonania wyroku Sr [X.], podczas gdy warunki wykonywania kary po zastosowaniu względem represjonowanego tymczasowego aresztowania w sprawie Sr [...] uległy znacznemu pogorszeniu (tortury, przeniesienie do więzienia progresywnego), co przełożyło się na późniejszy stan zdrowia represjonowanego oraz jego funkcjonowanie w społeczeństwie,

- art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. poprzez naruszenie granic swobodnej oceny dowodów, skutkującej uznaniem, że roszczenie wnioskodawczyni o zasądzenie na jej rzecz odszkodowania i zadośćuczynienia za wykonane względem Z. N. kary pozbawienia praw publicznych i obywatelskich (orzeczenie Sr [X.]) zostało zaspokojone na skutek wykonania orzeczenia Sądu Wojewódzkiego w P. z 1992 r., podczas gdy w orzeczeniu tym orzeczono względem Z. N. jedynie odszkodowanie za utracone zarobki podczas pobytu w zakładzie oraz zadośćuczynienie za każdy miesiąc pozbawienia wolności, w konsekwencji - orzeczenie to nie obejmowało swoim zakresem odszkodowania i zadośćuczynienia z tytułu wykonania kar dodatkowych, w tym z tytułu zastosowania względem niego tymczasowego aresztowania,

2) rażące naruszenie prawa materialnego, mające istotny wpływ na treść wydanego rozstrzygnięcia, a mianowicie:

- art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, poprzez uznanie, że żądane przez wnioskodawczynię odszkodowanie nie może zostać uwzględnione z uwagi na niewykonanie względem Z. N. orzeczenia Sr [...] w przedmiocie kary pozbawienia wolności, podczas gdy niedopuszczalne jest ograniczanie zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od wykonania orzeczenia w przedmiocie pozbawienia wolności, zwłaszcza jeżeli orzeczenie to zawiera inne rozstrzygnięcia powodujące szkodę oraz krzywdę, tak jak miało to miejsce w niniejszej sprawie,
- art. 8 ust. 4 ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa

Polskiego, poprzez jego nieuwzględnienie i przy przyjęciu, że względem Z. N. zasądzone już odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie również wyrokiem Sr [...] - niezastosowanie w niniejszym postępowaniu zasad słuszności, które umożliwiają przyznanie od Skarbu Państwa odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonania orzeczenia, które uznano za nieważne - również w przypadku, gdy należności te zostały zasądzone innym orzeczeniem sądowym.

W konkluzji kasacji skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Prokurator Prokuratury Apelacyjnej w [...] w pisemnej odpowiedzi na kasację wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja pełnomocnika wnioskodawczyń A. A. i A. N. jest bezzasadna w stopniu oczywistym, uzasadniającym jej oddalenie w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

W pierwszej kolejności - dla porządku - zaznaczyć należy, że prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w S. z dnia 27 sierpnia 2012 roku, sygn. akt III Ko [...], umorzono postępowanie w części dotyczącej zgłoszonego wniosku dotyczącego odszkodowania i zadośćuczynienia za represje, jakich doznał Z. N. w związku z wykonaniem wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w P. z dnia 13 stycznia 1950 r., w sprawie Sr [X.], tj. w części dotyczącej dochodzonej kwoty 404.708,28 zł tytułem odszkodowania i kwoty 256.476,33 zł tytułem zadośćuczynienia. Oznacza to, że przedmiotem rozpoznania jest obecnie wyłącznie kwestia zadośćuczynienia i odszkodowania za represje, jakich doznał Z. N. w związku z wykonaniem wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w P. z dnia 18 kwietnia 1950 r., w sprawie o sygn. akt Sr [...].

Przechodząc do poszczególnych zarzutów kasacji pełnomocnika wnioskodawczyń wskazać należy, że zarzut naruszenia art. 8 ust. 1 w zw. z art. 8 ust. 3 ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 552 § 4 k.p.k. jest bezzasadny. Zarzut ten stanowi wierne powielenie zarzutu apelacji pełnomocnika A. A., a Sąd *ad quem* odniósł się do niego w pisemnych motywach swojego orzeczenia (s. 9-12, k. 876-877v). Wyłożona

przez Sąd odwoławczy argumentacja jest prawidłowa, albowiem Sąd ten jednoznacznie wskazał, że orzeczona w sprawie Sr [...] kara więzienia nie była wykonywana, a stosowane w tej sprawie tymczasowe aresztowanie miało miejsce w trakcie odbywania kary w sprawie Sr [X.]. Kara 6 lat więzienia ze sprawy Sr [...] miała być wykonywana w okresie od 10 sierpnia 1957 r. do 10 sierpnia 1963 r., przy czym do jej wykonania nigdy nie doszło, gdyż na podstawie ustawy z dnia 22 listopada 1952 r. o amnestii darowano w całości orzeczone kary więzienia (k. 439-440). W orzecznictwie podnosi się natomiast, że „treść art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, nie pozostawia wątpliwości, że w aktualnym stanie prawnym odszkodowanie i zadośćuczynienie na podstawie tego przepisu przysługuje wyłącznie za wykonanie orzeczenia, którego nieważność stwierdzono w trybie tejże ustawy, lub za wykonanie decyzji o internowaniu (zob. np. postanowienie SN z dnia 10 stycznia 2013 r., IVKK 292/12, LEXnr 1277775). W tym stanie rzeczy za trafną należy uznać argumentację Sądu odwoławczego, że doszło już do prawomocnego zasądzenia zadośćuczynienia i odszkodowania z tytułu wykonania kary więzienia w okresie od 10 sierpnia 1949 r. do 25 lutego 1955 r. (postanowienie Sądu Wojewódzkiego w P. z dnia 22 czerwca 1992 r., sygn. akt III Ko [X.]).

Odnosząc się do kolejnych zarzutów kasacyjnych wskazać należy, że zarzut naruszenia art. 7 k.p.k. podnoszony może być w postępowaniu kasacyjnym tylko wówczas, gdy sąd odwoławczy czynił samodzielne ustalenia faktyczne, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca. Podobnie, zarzut naruszenia art. 410 k.p.k. może być zasadny w przypadku, gdyby sąd opierał się na materiale dowodowym, który w sprawie nie został ujawniony, bądź orzekał w oparciu jedynie o część ujawnionego materiału dowodowego. Zważyć jednak należy, że sąd drugiej instancji nie przeprowadzał postępowania dowodowego co do istoty sprawy oraz nie zmieniał ustaleń faktycznych. Ponadto Sąd Apelacyjny na s. 11 uzasadnienia wyroku wskazał, odnosząc się do tożsamego zarzutu podniesionego w apelacji, że rozstrzygając o odszkodowaniu i zadośćuczynieniu Sąd Wojewódzki w P. miał na względzie rygor, sposób odbywania kary i zmiany jej miejsca, gdyż orzekał o całym okresie represji, jakim był poddany Z. N. (k. 877).

Odnosząc się natomiast do kwestii wykonania wobec Z. N. kar dodatkowych zauważyć przede wszystkim należy, że wyrokiem w sprawie o sygn. akt Sr [...], poza karą więzienia, orzeczono także kary utraty praw publicznych, konfiskaty mienia i obywatelskich praw honorowych. Wymienione kary dodatkowe zostały wykonane. W tej mierze prawidłowo wypowiedział się również Sąd Apelacyjny w [...] wskazując przede wszystkim, że roszczenia o zwrot skonfiskowanego mienia dochodzone były tylko w związku z wykonaniem wyroku w sprawie Sr [X.], a ponadto mogą być dochodzone w drodze powództwa cywilnego. Nie uszło również uwagi Sądu odwoławczego, że Z. N. nie spotkał się z żadnymi przejawami ostracyzmu, a z zeznań A. N. i A. A. wynikało, iż fakt nieuczestniczenia przez Z. N. w wyborach do ciał ustawodawczych i samorządowych był jego świadomą decyzją. Sąd *ad quem* trafnie uwzględnił ponadto, że odmowa przyjęcia Z. N. do pracy w P. nie miała związku ze wskazanymi karami dodatkowymi, a jedynie z jego stanem zdrowia, zaś wykonanie kar dodatkowych nie spowodowało szkody dla Z. N., w tym np. utraty zarobkowania.

Jeżeli chodzi o ostatni z zarzutów skargi kasacyjnej tj. naruszenia art. 8 ust. 4 ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego zwrócić należy uwagę na następujące kwestie. Nie ulega wątpliwości, że na rzecz wnioskodawcy Z. N., o czym była mowa powyżej, zostało już zasądzone, z tytułu niesłusznego skazania, stosowne odszkodowanie i zadośćuczynienie, którego wnioskodawca nie kwestionował. Przepis art. 8 ust. 4 ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w sposób jednoznaczny odnosi się co do zasady do postępowania z wnioskami osób, które otrzymały już odszkodowanie i zadośćuczynienie, a które ponownie występują z roszczeniem, z powołaniem przepisów tej ustawy, domagając się wypłacenia im dodatkowych kwot. Art. 8 ust. 4 powołanej ustawy generalnie ustala, że w takiej sytuacji odszkodowanie i zadośćuczynienie nie przysługuje, „chyba że za jego zastosowaniem przemawiają względy słuszności”. Z lektury uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego wynika, że Sąd *ad quem* rozważał sprawę i w tym aspekcie wskazując, że nie można odnosić odszkodowania i zadośćuczynienia zasądzonych

i wypłaconego w 1992 roku do kwot z 2013 roku. Na kartach uzasadnienia wyroku Sąd odwoławczy przeprowadził stosowne wyliczenie, z którego wynikało, że przyznana Z. N. kwota stanowiła równowartość 75 średnich wynagrodzeń lub 41 m mieszkania. Jednocześnie trafnie zauważono, że gdyby zasądzoną kwotę zadośćuczynienia i odszkodowania waloryzować według wysokości średniego wynagrodzenia, uzyskano by kwotę 280.503 zł (s. 9 uzasadnienia). Zaznaczyć jednocześnie wypada, że powyższe uwagi Sądu Apelacyjnego, choć trafne, to jednak mają drugorzędne znaczenie w niniejszej sprawie, skoro jej przedmiotem była wyłącznie kwestia zadośćuczynienia i odszkodowania za represje, jakich doznał Z. N. w związku z wykonaniem wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w P. z dnia 18 kwietnia 1950 r., w sprawie o sygn. akt Sr [...]. Postępowanie w części dotyczącej zgłoszonego wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie za represje, jakich doznał Z. N. w związku z wykonaniem wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w P. z dnia 13 stycznia 1950 r., w sprawie Sr [X.], zostało bowiem prawomocnie umorzone, co przesądza o bezzasadności również tego zarzutu kasacji.

Powyższe rozważania uprawniają do stwierdzenia, że Sąd Apelacyjny logicznie i rzeczowo odniósł się do wszystkich zarzutów apelacji pełnomocników wnioskodawczyń A. A. i A. N., trafnie przesądzając o ich bezzasadności.

Jedynie na marginesie wskazać należy na nieprawidłowość wniosku wywiedzionej przez pełnomocnika wnioskodawczyń kasacji. Skarżący wnosi bowiem o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w [...], a jednocześnie o przekazanie sprawy Sądowi I instancji celem ponownego rozpoznania sprawy, nie wnosząc o uchylenie wyroku tego Sądu.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej postanowienia, przy czym kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego obciążył wnioskodawczynię w częściach na nich przypadających.